

Communicatie tussen OCW en leraren **Onderzoek onder leraren po, so, vo en mbo**

Rick Nijkamp en Ingmar Doeven

november 2015

projectnummer: V6400

Inhoud

Samenvatting	1
1 Inleiding	3
2 Onderzoeksverantwoording	5
2.1 De opzet van het onderzoek	5
2.2 Respons	5
3 Regels en vernieuwingen	6
3.1 Kennis	6
3.2 Houding en gedrag	8
4 Communicatie	10
4.1 De rol van OCW	10
4.2 Vertrouwen dat OCW luistert naar vragen en ideeën van leraren	11
4.3 Interesse voor een community	12
4.4 Vragen en ideeën	14
5 Social Media	15
5.1 Gebruik	15
5.2 Gebruik van Facebook in het onderwijs	16
5.3 Interesse voor communicatie van OCW	17
Bijlagen	19
Bijlage 1 Vragenlijst	20
Bijlage 2 Uitvoering onderzoek	23

Samenvatting

Achtergrond en opzet

Veldkamp heeft in opdracht van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) een peiling uitgevoerd onder leraren die deelnemen aan het congres 'Samen nieuwsgierig' dat op 7 oktober 2015 is georganiseerd door de Onderwijscoöperatie. De onderzoekers hebben op het congres in totaal 700 vragenlijsten uitgedeeld, waarvan er uiteindelijk 219 zijn ingevuld en geretourneerd. Het is aannemelijk dat extra betrokken leraren eerder aanwezig zullen zijn op een congres, waardoor deze groep ruimer is vertegenwoordigd in dit onderzoek.

Regels en vernieuwingen

Met het onderzoek is onder meer de beleving van leraren over regelgeving in het onderwijs in kaart gebracht. Onderliggende vragen zijn: zijn leraren op de hoogte van regelgeving in het onderwijs? Hoe worden ze hierover geïnformeerd? Hoe praten ze onderling hierover?

- Vrijwel alle leraren hebben het idee dat ze redelijk tot goed op de hoogte zijn van regels en vernieuwingen in het onderwijs.
- Het grootste deel van de leraren geeft aan via internet of via de schoolleiding informatie te krijgen over regels en vernieuwingen in het onderwijs. Het ministerie van OCW wordt door minder dan een kwart als informatiebron genoemd. Oudere leraren (55 jaar en ouder) ontvangen deze informatie vaker van het ministerie van OCW en minder vaak via sociale media vergeleken met de totale groep. Leraren in het middelbaar beroepsonderwijs geven in vergelijking met leraren op andere onderwijsniveaus vaker aan via de schoolleiding informatie te krijgen over regels en vernieuwingen.
- Ruim de helft van de leraren zegt zelf actief op zoek te gaan naar informatie over regels en vernieuwingen. Jongere docenten zeggen zich in vergelijking met oudere docenten vaker te laten informeren door anderen. Op het primair en speciaal onderwijs zeggen leraren vaker zelf actief op zoek te gaan naar informatie.
- Regels en vernieuwingen is een onderwerp dat leeft onder leraren. Een groot deel praat wel eens hierover met collega's. Vooral het passend onderwijs wordt vaak besproken.
- Bijna de helft van de leraren zegt in het algemeen overwegend (een beetje tot heel) positief te zijn over de regels en vernieuwingen in het onderwijs. Een vijfde is neutraal, terwijl een derde ronduit negatief hierover is.

Communicatie

Ook is onderzocht op welke manieren leraren wensen op de hoogte te worden gehouden over regels en vernieuwingen in het onderwijs en hoe het ministerie van OCW leraren het beste kan stimuleren om hun wensen, informatiebehoefte of ideeën aan het ministerie kenbaar te maken.

- Een grote meerderheid van de leraren is van mening dat het ministerie van OCW leraren actief op de hoogte moet houden van het beleid, de activiteiten en ontwikkelingen in het onderwijs. Onder jonge docenten blijkt dit iets lager te liggen.
- Leraren willen het liefst via e-mail nieuwsbrieven op de hoogte worden gehouden van zaken die in het onderwijs spelen. Verder wenst minder dan de helft via de schoolleiding op de hoogte te worden gehouden, hetgeen bij de leraren op het middelbaar beroepsonderwijs iets hoger ligt.
- Ruim de helft van de leraren heeft het idee dat het ministerie van OCW (waarschijnlijk of zeker) wel iets doet met de vragen, ideeën of problemen die leraren aan ze voorleggen, terwijl ruim twee vijfde het idee heeft dat dit (waarschijnlijk of zeker) niet gebeurt. Docenten die ouder zijn dan 55 jaar en docenten op het voortgezet onderwijs zijn hierover iets minder optimistisch.
- Eén op de drie leraren denkt dat het ministerie van OCW (heel) slecht naar hen luistert, terwijl minder dan een vijfde denkt dat het ministerie (heel) goed luistert. Het overige deel beoordeelt het als neutraal.
- Meer dan de helft zegt dat het ministerie van OCW met fysieke bijeenkomsten (werkbezoeken op school en/of bijeenkomsten en congressen) leraren het beste kan stimuleren om hun wensen, informatiebehoefte of ideeën aan het ministerie kenbaar te maken. Docenten jonger dan 35 jaar geven op deze vraag vaker aan dat dit het beste via de leiding van de school kan verlopen.
- Desgevraagd zegt bijna drie kwart geïnteresseerd te zijn om deel te nemen aan een community op internet mocht het ministerie van OCW deze opzetten. Deze interesse ligt hoger bij docenten die (bijna) dagelijks social media gebruiken.

Social media

Met het onderzoek is ook in kaart gebracht in welke mate leraren gebruik maken van social media en of ze dat ook doen in het kader van werk op school. Tevens is nagegaan of docenten het op prijs stellen als het ministerie van OCW met leraren in gesprek gaat via Facebook of Twitter.

- Zeker drie op de vier leraren gebruikt Facebook. Daarnaast is vooral LinkedIn populair en in mindere mate Twitter.
- Docenten die ouder dan 55 jaar zijn, maken minder vaak gebruik van social media. Met name Facebook wordt door hen minder vaak gebruikt.
- Jonge docenten benutten Facebook vaker in het kader van werk op school dan oudere docenten. Zo zeggen jonge leraren Facebook onder meer te gebruiken om: met collega's te praten over het onderwijs (54%), zorgen te uiten over het onderwijs (40%), foto's of berichten te plaatsen over onderwijsactiviteiten (67%) en informatie over het onderwijs te vergaren (63%).
- De meerderheid van de leraren die gebruik maken van social media zegt echter wel (zeer) geïnteresseerd te zijn in berichtgeving, discussies en informatie van het ministerie van OCW via Facebook en/of Twitter. Ruim de helft van hen stelt het bovendien (zeer) op prijs als het ministerie van OCW hen bericht of met hen in gesprek gaat via Facebook of Twitter.
- Leraren op het mbo en oudere docenten die actief zijn op social media stellen het minder vaak op prijs als het ministerie van OCW met hen in gesprek gaat via Facebook of Twitter.

1 Inleiding

Het ministerie van OCW streeft een optimale communicatie en interactie met leraren na. De directie Communicatie van het ministerie voert verschillende onderzoeken uit om beeld te krijgen van enerzijds hoe leraren de beleidsprioriteiten van OCW beleven, en anderzijds hoe OCW het beste met hen kan communiceren over deze onderwerpen. Uit recent onderzoek dat is uitgevoerd in opdracht van het ministerie van OCW blijkt dat de druk die leraren ervaren in het onderwijs ontstaat door de continue stroom van verandering en de daarbij gevraagde verantwoording en administratie, die als 'extra' wordt ervaren en afleidt van de kerntaak van de docent, namelijk lesgeven.¹ Ook zeggen docenten vaak niet te weten waarom bepaalde regels zijn gevormd.

Het ministerie van OCW heeft de *Regeldrukagenda Onderwijs 2014-2017* opgesteld, met daarin een veelheid aan actiepunten, uitmondend in verscheidene onderzoeken. Het project '33 handen voor de klas' is een voorbeeld van praktijkgericht onderzoek. In dit project zijn ruim dertig OCW-ambtenaren in gesprek gegaan met leraren in verschillende sectoren. Tijdens de lessen liep men mee en verkreeg een goed inzicht in de onderwijspraktijk en de uitdagingen waarvoor leraren worden gesteld. Op basis van het onderzoek is aanbevolen om veranderingen niet te snel achter elkaar door te voeren en te zorgen voor meer duidelijkheid en transparantie rondom regelgeving.

In het kader van de verdere aanpak van de regeldruk en de communicatie daarover bestond de wens bij de directie Communicatie van het ministerie van OCW om een korte peiling te houden onder leraren die deelnemen aan het congres 'Samen nieuwsgierig' dat op 7 oktober 2015 is georganiseerd door de Onderwijscoöperatie. Dit congres is gericht op kennisdeling, netwerken, inspireren en ontspanning. In totaal werden ongeveer 1.500 leraren verwacht uit het primaire, voorgezet en middelbaar beroeps onderwijs.

De onderzoeksdoelstelling kan worden geformuleerd als het in kaart brengen van de beleving, opinie en informatiebehoefte van leraren over regelgeving in het onderwijs. Onderliggende vragen zijn: wat vinden leraren van regels en vernieuwingen in het onderwijs, hoe vinden ze dat er door de overheid over wordt gecommuniceerd, hoe praten ze er onderling over, welke thema's zijn in trek, hoe en door wie zouden ze over regels en vernieuwingen willen worden ingelicht, van welke kanalen maken ze gebruik, welke interesse bestaat er voor een community en in welke mate bespreken ze dit onderwerp op sociale media?

Leeswijzer

In de volgende hoofdstuk bespreken we de opzet van het onderzoek. In hoofdstuk 3 gaan we in op de kennis, de houding en gedrag van leraren betreffende regels en vernieuwingen in het onderwijs. Daarna staat in hoofdstuk 4 de communicatie tussen het ministerie van OCW en leraren centraal. Tot slot gaan we in het laatste hoofdstuk in op het gebruik van social media door leraren.

¹ Klarenbeek, A., Deen, J., Harmelink, M., Zegwaard, M. (2015) OCW in gesprek met leraren over regeldruk. Hanzehogeschool Groningen, Groningen.

In de figuren in dit rapport worden de resultaten van de totale doelgroep op hoofdlijnen weergegeven. Een aantal vragen zijn niet door alle leraren beantwoord. Deze personen hebben we bij de beschrijving van de resultaten van desbetreffende vraag buiten beschouwing gelaten. Daarom is de steekproefomvang bij enkele vragen wat kleiner. In de tekst onder de figuren zijn de verschillen tussen relevante subgroepen (bijvoorbeeld verschillen naar leeftijd of onderwijsrichting) beschreven. Daarnaast is op enkele locaties een selectie van antwoorden op de open vragen ter illustratie in aparte tekstblokken opgenomen. In enkele gevallen hebben we de citaten enigszins aangepast om de leesbaarheid te verhogen.

2 Onderzoeksverantwoording

2.1 De opzet van het onderzoek

Het congres is op 7 oktober 2015 door de Onderwijscoöperatie in Den Bosch georganiseerd op de campus van het Koning Willem I College. Tijdens het congres wordt een groot aantal workshops gegeven over allerlei onderwerpen. De keuze voor de methode van dataverzameling is grotendeels afhankelijk van de beschikbare 'vrije' tijd die leraren hebben om mee te doen aan het onderzoek. Omdat deze 'vrije' tijd beperkt is, leraren gaan voortdurend van de ene workshop naar de andere workshop, waardoor ze slechts een gering aantal pauzeminuten hebben, is besloten een schriftelijke procedure te kiezen: de vragenlijst werd uitgedeeld aan de bezoekers van het congres. Deze enquêtes zijn grotendeels tijdens het congres ingevuld en ingeleverd bij één van de vier enquêteurs van Veldkamp of in een daartoe bestemde inleverbus. Een klein aantal bezoekers (n=7) heeft de enquête naar huis meegenomen en de ingevulde enquête per post opgestuurd. In bijlage 2 staat een uitgebreidere beschrijving van de uitvoering van het onderzoek.

De invulduur van de schriftelijke vragenlijst die is gehanteerd in het onderzoek is beperkt gehouden. Voor een congresomgeving, waarbij men veel nieuwe kennis en informatie opdoet en veel interacteert met andere mensen, hebben we een duur van maximaal vijf minuten gehanteerd. De vragenlijst is opgesteld door Veldkamp in nauw overleg met het ministerie van OCW. De vraagpunten zijn geformuleerd door de opdrachtgever in een startsessie waarbij zowel medewerkers van communicatie als beleid aanwezig waren. De vragenlijst is als bijlage bij deze rapportage opgenomen (zie bijlage 1).

2.2 Respons

Op het congres zijn in totaal 700 schriftelijke vragenlijsten uitgedeeld. Uiteindelijk zijn de enquêtes van 219 leraren in het onderzoek meegenomen. De respons bedraagt daarmee 31%. De respons is evenwichtig verdeeld over de verschillende onderwijsrichtingen (zie onderstaande tabel).

1 | Samenstelling steekproef

Onderwijsniveau	Respons
Primair en speciaal onderwijs	51
Voortgezet onderwijs	81
Middelbaar beroepsonderwijs	77
Anders (HBO, WO)	10
totaal	219

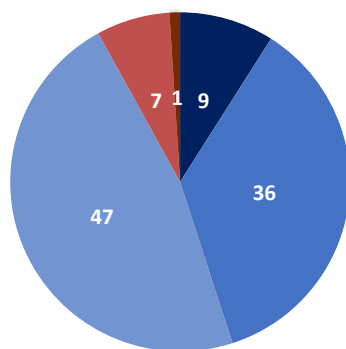
3 Regels en vernieuwingen

In dit hoofdstuk gaan we in op de kennis, de houding en het gedrag van leraren betreffende regels en vernieuwingen in het onderwijs. We bespreken eerst in welke mate leraren op de hoogte zijn over regels en vernieuwingen in het onderwijs. Het hoofdstuk wordt afgesloten met een toelichting van hun houding en gedrag ten aanzien van dit onderwerp.

3.1 Kennis

Vrijwel alle leraren hebben het idee dat ze redelijk tot goed op de hoogte zijn van regels en vernieuwingen in het onderwijs (92%). Een klein deel zegt dat ze (heel) slecht op de hoogte is (8%).

2 | Hoe vindt u dat u in het algemeen op de hoogte bent van regels en vernieuwingen in het onderwijs? (n = 219, in %)

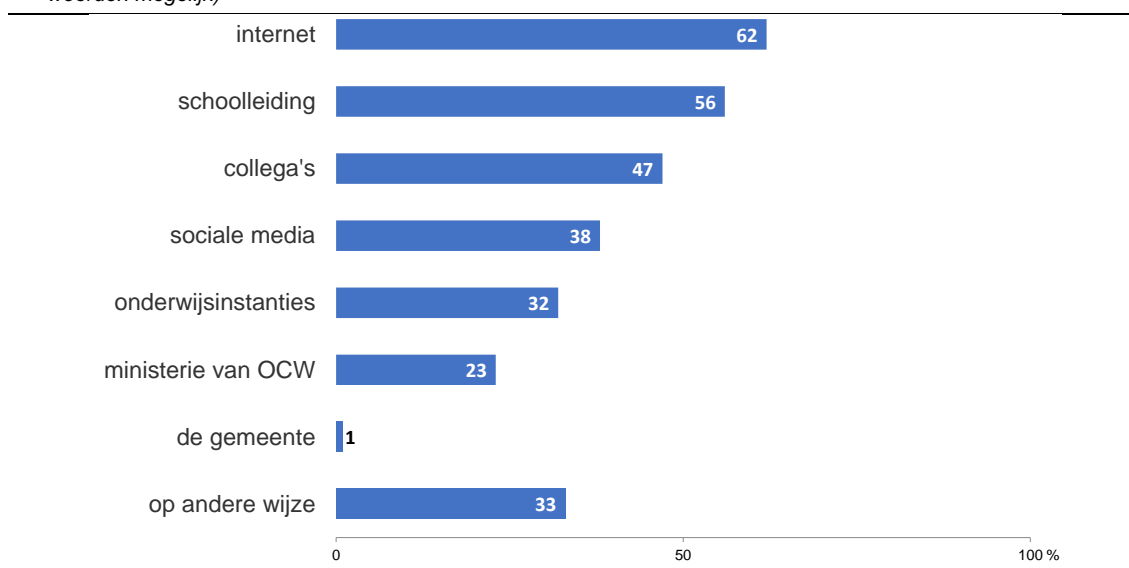
■ heel goed op de hoogte ■ goed op de hoogte ■ redelijk op de hoogte
■ slecht op de hoogte ■ heel slecht op de hoogte

- Docenten op de verschillende onderwijsniveaus zeggen ongeveer even vaak goed op de hoogte te zijn van regels en vernieuwingen in het onderwijs. Ook is er bij deze vraag geen verschil te zien tussen jongere en oudere docenten.

Informatiebronnen

Vervolgens hebben we gevraagd via welke bronnen leraren informatie krijgen/hebben opgedaan over deze regels en vernieuwingen. Zij noemen vooral het internet (62%), de schoolleiding (56%) en collega's (47%) als informatiebronnen. Ongeveer een kwart zegt door het ministerie van OCW te worden geïnformeerd (23%). Een derde geeft aan op een andere wijze informatie over regels en vernieuwingen in het onderwijs te krijgen (33%), bijvoorbeeld via de vakbond of via de krant of de televisie.

3 | Op welke manier krijgt u informatie over regels en vernieuwingen in het onderwijs? (n = 219, in %, meerdere antwoorden mogelijk)

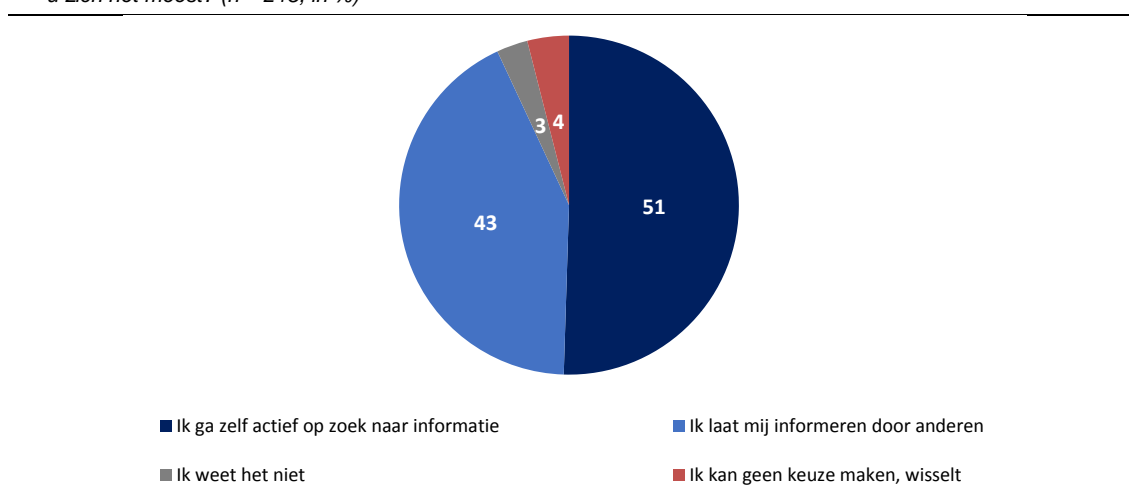

- Leraren in het middelbaar beroepsonderwijs geven vaker aan via de schoolleiding informatie te krijgen over regels en vernieuwingen (70% versus totaal gemiddelde van 56%).
- Leraren in het primair en speciaal onderwijs zeggen minder vaak via collega's informatie te krijgen over regels en vernieuwingen (33% tegenover het totaal gemiddelde van 47%).
- Oudere leraren (55 jaar en ouder) ontvangen deze informatie vaker van het ministerie van OCW (36%) en minder vaak via sociale media (11%) vergeleken met de totale groep.

Actief en passief informeren

Ook is gevraagd of leraren zelf op zoek gaan naar regels en vernieuwingen. Ruim de helft (51%) van hen zegt zelf actief op zoek te gaan naar informatie. Een iets kleinere groep (43%) laat zich vooral informeren door anderen.

4 | Sommige leraren gaan zelf actief op zoek naar informatie over regels en vernieuwingen in het onderwijs, terwijl andere leraren zich vooral laten informeren door bijvoorbeeld de schoolleiding of de overheid. Tot welke groep rekent u zich het meest? (n = 215, in %)

- Op het primair en speciaal onderwijs zeggen leraren vaker zelf actief op zoek te gaan naar informatie (65% versus totaal gemiddelde van 51%).
- Jonge leraren (tot en met 35 jaar) zeggen vaker dan oudere docenten dat ze zichzelf laten informeren door anderen over regels en vernieuwingen in het onderwijs (53% versus totaal gemiddelde van 42%).

Ideeën bij regels en vernieuwingen in het onderwijs

Hieronder hebben wij enkele antwoorden uitgelicht die leraren hebben gegeven op de vraag: *“Als u denkt aan regels en vernieuwingen in het onderwijs, waar denkt u dan aan?”* In de antwoorden noemden zij onder andere: passend onderwijs, (te veel) werkdruk, de rekentoets, de urennorm, de cao, grotere klassen en onrust.

Vraag: als u denkt aan regels en vernieuwingen in het onderwijs, waar denkt u dan aan?

- *“Passend onderwijs. Deze bezuinigingen zijn niet in het voordeel van het kind.”*
- *“Reken & taaltoetsen.”*
- *“Te vaak onnodige onrust, soms wat moois.”*
- *“Meer budget voor digitaal onderwijs.”*
- *“De vernieuwingen worden bedacht en ingevoerd door bestuurders die niet in de praktijk staan. Ook worden er te vaak vernieuwingen ingevoerd waardoor de “vorige” de kans niet krijgt. Daarbij zijn er teveel regels die een doel op zich lijken te zijn.”*
- *“Te snel invoeren, te weinig contact met de werkvloer”*
- *“Zijn nodig, want leidt tot nadenken en verbetering, maar ook opnieuw het wiel uitvinden.”*
- *“Top down, ad-hoc en vooral politiek gemotiveerd.”*

3.2 Houding en gedrag

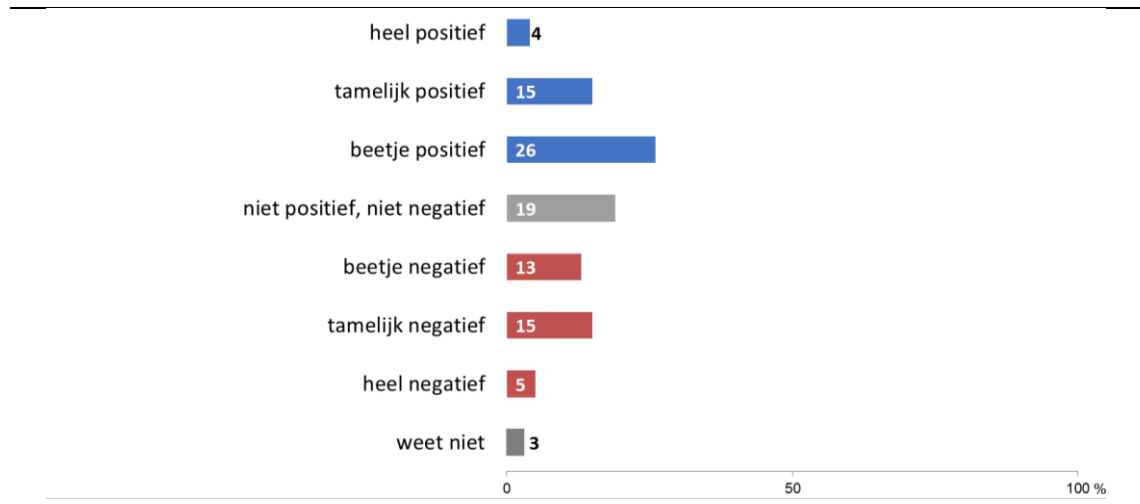
De meeste leraren praten wel eens met collega's over regels en vernieuwingen in het onderwijs (86%). Er bestaan hierin geen verschillen naar onderwijsniveau en leeftijd van de leraren. Hieronder hebben wij een kort overzicht opgenomen van de uiteenlopende onderwerpen waar men het over heeft.

Vraag: over welke onderwerpen ten aanzien van regels en vernieuwingen heeft u het de laatste keer met collega's gehad?

- *“Hoe gaan we ons onderwijs zo vorm geven dat we aansluiten bij onze doelgroep in deze tijd?”*
- *“Het gat tussen de normjaartaak en de feitelijke taken. Te veel taken in de lesgebonden uren om uit te komen met de rest van de taken.”*
- *“De extra aandacht die leerlingen momenteel vragen en hoe hiermee om te gaan in de grote klassen.”*
- *“Regels en verwachtingen van leerlingen. Wat de leerlingen kunnen bijdragen, niet alleen wat de docent kan/moet doen. En het gebruik van moderne technologie (telefoons, laptops etc) en moderne programma's (social media) en hoe hiermee verantwoordelijk om te gaan.”*
- *“De rekentoets.”*

Bijna de helft van de leraren is in het algemeen positief over de regels en vernieuwingen in het onderwijs. Ruim vier op de tien geven aan heel positief, tamelijk positief of een beetje positief te zijn (45%). Twee op de tien leraren nemen een neutrale houding aan en zijn niet positief, maar ook niet negatief (19%). Een derde is ronduit negatief (33%).

5 | Hoe positief of negatief vindt u in het algemeen de regels en vernieuwingen die bedacht worden voor het onderwijs?
(n = 218, in %)

- Docenten op de verschillende onderwijsniveaus zeggen ongeveer even vaak positief of negatief te zijn over de regels en vernieuwingen die bedacht worden voor het onderwijs. Ook is er bij deze vraag geen verschil te zien tussen jongere en oudere docenten.

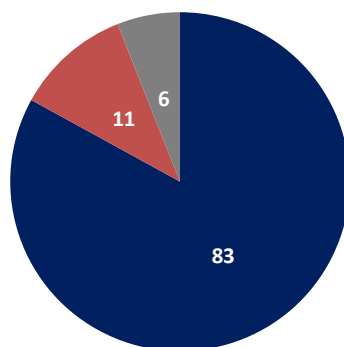
4 Communicatie

In dit hoofdstuk staat de communicatie tussen het ministerie van OCW en leraren centraal. Eerst zullen we de beoogde rol van het ministerie in deze communicatie bespreken, vervolgens lichten we toe in hoeverre de leraren denken dat het ministerie luistert naar hun vragen en opmerkingen. Daarna gaan wij dieper in op welke kanalen de leraren willen gebruiken voor deze communicatie. Tot slot lichten wij enkele vragen en ideeën uit die leraren aan het ministerie van OCW willen voorleggen.

4.1 De rol van OCW

Een zeer groot deel van de leraren is van mening dat het ministerie van OCW leraren actief op de hoogte moet houden van het beleid, de activiteiten en ontwikkelingen in het onderwijs (83%).

6 | Vindt u dat het ministerie van OCW u wel of niet actief op de hoogte moet houden van het beleid, de activiteiten en ontwikkelingen in het onderwijs? (n = 218, in %)

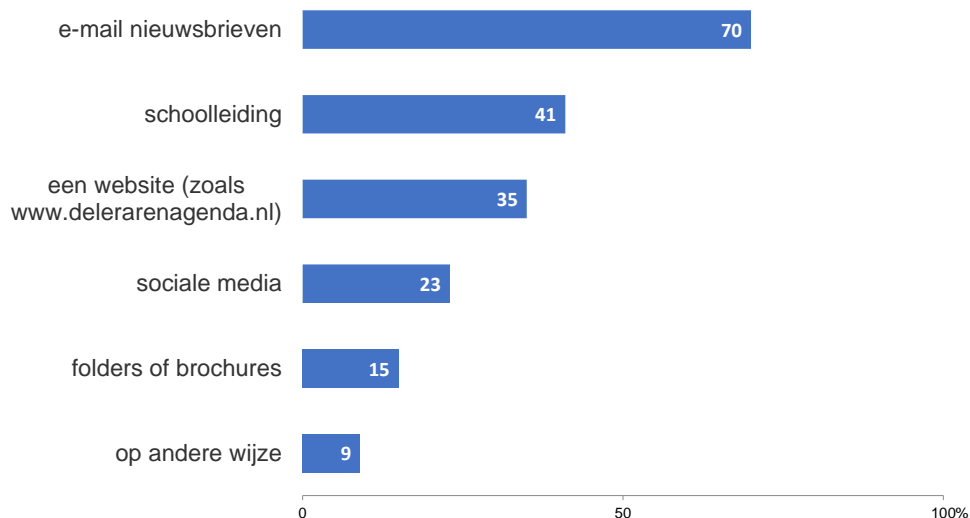

■ ja ■ nee ■ weet niet

- Leraren op de verschillende onderwijsniveaus willen ongeveer even vaak actief op de hoogte worden gehouden door het ministerie van OCW over het beleid, de activiteiten en ontwikkelingen in het onderwijs.
- Wel is er een verschil te zien bij deze vraag tussen jongere en oudere docenten. Jonge leraren (tot en met 35 jaar) willen minder vaak dan oudere docenten (35 jaar of ouder) actief op de hoogte worden gehouden door het ministerie van OCW (68% versus 90%).

Leraren geven aan het liefst via e-mail nieuwsbrieven op de hoogte te worden gehouden van zaken die in het onderwijs spelen. Zeven op de tien geven aan dit een prettige manier te vinden om informatie van het ministerie te ontvangen (70%). Ook de schoolleiding (41%) en een internetsite (zoals www.delerarenagenda.nl) (35%) zijn wenselijke manieren om op de hoogte te worden gehouden. Bijna een kwart van de leraren geeft aan via social media door het ministerie op de hoogte te willen worden gehouden (23%).

7 | Op welke wijze kan het ministerie van OCW leraren volgens u het beste actief informeren over zaken die in het onderwijs spelen? (n = 218, in %, meerdere antwoorden mogelijk)

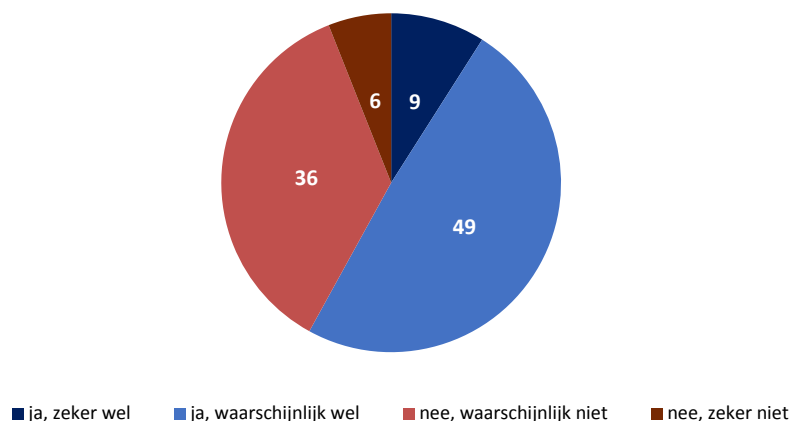

- Bij deze vraag is er geen verschil te zien tussen de leraren op de verschillende onderwijsniveaus, maar wel tussen jongere en oudere leraren.
- Oudere leraren wensen vaker via email nieuwsbrieven op de hoogte te worden gesteld (86%) in vergelijking tot de totale groep (70%).

4.2 Vertrouwen dat OCW luistert naar vragen en ideeën van leraren

Er bestaat verdeeldheid onder leraren over de vraag of het ministerie wel of niet wat doet met vragen en ideeën van leraren. Van alle leraren heeft 58% het idee dat het ministerie van OCW (waarschijnlijk of zeker) wel iets doet met de vragen, ideeën of problemen die leraren aan ze voorleggen. De overige 42% heeft het idee dat dit (waarschijnlijk of zeker) niet gebeurt.

8 | Heeft u het idee dat het ministerie van OCW wel of niet wat doet met de vragen, ideeën of problemen die leraren aan ze voorleggen? (n = 210, in %)

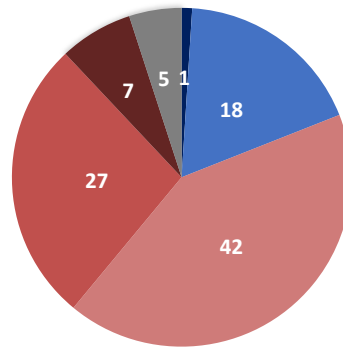

- Docenten die ouder zijn dan 55 jaar hebben vaker het idee dat het ministerie van OCW (waarschijnlijk of zeker) niets doet met de vragen, ideeën of problemen die leraren aan ze voorleggen (60% tegenover het totale gemiddelde van 42%).

- Bij deze vraag is er geen verschil te zien tussen de leraren op de verschillende onderwijsniveaus.

Een op de drie leraren denkt dat het ministerie van OCW (heel) slecht naar hen luistert (34%). Het grootste deel denkt dat het ministerie niet goed, maar ook niet slecht naar leraren luistert (42%).

9 | In hoeverre denkt u dat het ministerie van OCW goed of slecht naar leraren luistert? (n = 217, in %)

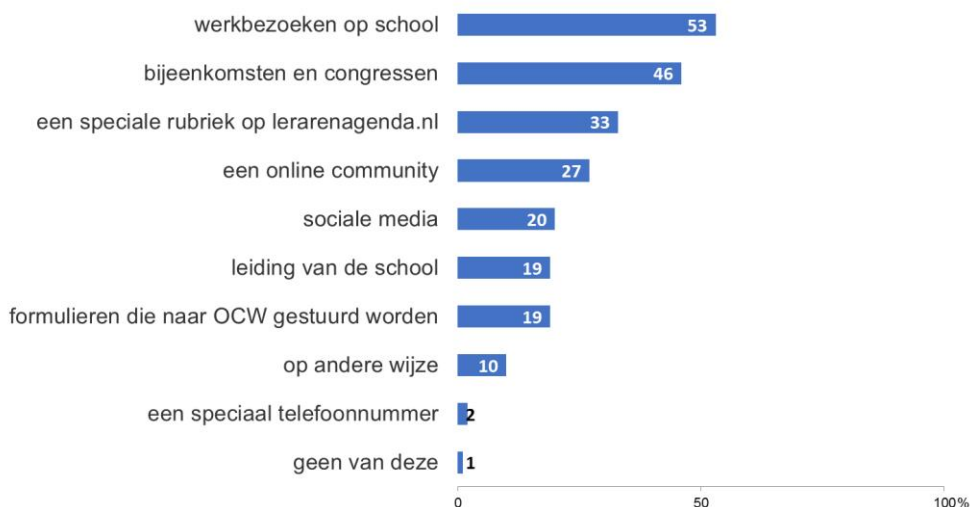
■ heel goed ■ wel goed ■ niet goed, maar ook niet slecht ■ slecht ■ heel slecht ■ weet niet

- De groep die denkt dat het ministerie van OCW heel slecht luistert, is iets groter onder leraren in het voortgezet onderwijs (14% versus het totale gemiddelde van 7%). Er is geen verschil tussen jonge en oudere leraren.

4.3 Interesse voor een community

Ruim de helft van de leraren geeft aan dat het ministerie van OCW leraren het beste kan stimuleren hun ideeën met hen te delen via een werkbezoek op school (53%). Daarnaast zijn ook bijeenkomsten en congressen (46%) en een speciale rubriek op www.delerarenagenda.nl (33%) populaire manieren.

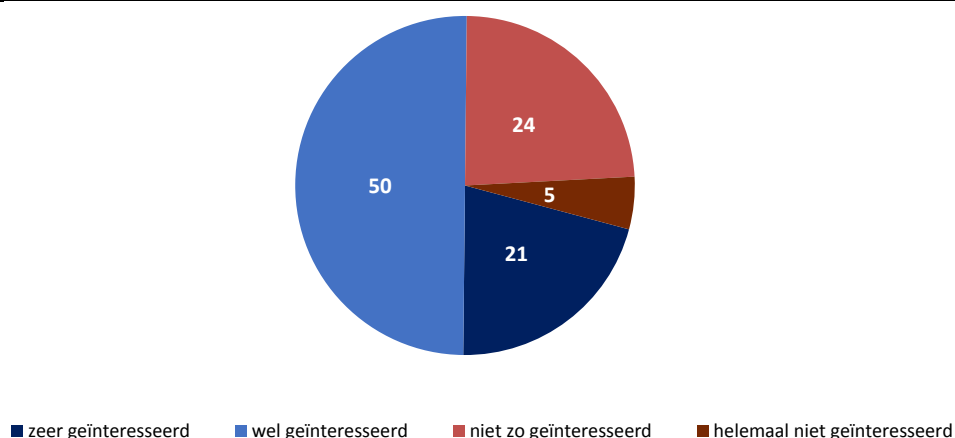
10 | Op welke manier kan het ministerie van OCW het beste stimuleren dat u uw wensen, informatiebehoefte of ideeën aan het ministerie kenbaar maakt? (n = 217, in %)

- Docenten op het middelbaar beroepsonderwijs geven vaker aan via de schoolleiding gestimuleerd te willen worden om wensen, informatiebehoefte of ideeën aan het ministerie kenbaar te maken (28% versus totaal gemiddelde van 19%).
- Leraren die ouder zijn dan 55 jaar willen vaker via een speciale rubriek op de website www.lerarenagenda.nl worden geïnformeerd (50% tegenover het totale gemiddelde van 33%). Docenten jonger dan 35 jaar wensen vaker via de leiding van de school te worden geïnformeerd (28% versus het totaal gemiddelde van 19%).

Er bestaat een grote interesse voor deelname aan een community op internet van het ministerie van OCW. Ruim zeven op de tien leraren (71%) geven aan (zeer) geïnteresseerd te zijn in deelname aan deze online community. Ruim een kwart is niet zo geïnteresseerd (29%).

11 | Hoe geïnteresseerd zou u zijn in om deel te nemen aan deze community? (n = 213, in %)

- Leraren in het voortgezet onderwijs zijn minder vaak zeer geïnteresseerd in de online community dan leraren in de andere onderwijsrichtingen (13% versus het totale gemiddelde van 21%).
- Bij deze vraag is geen verschil te zien tussen jonge en oudere leraren.

- Wel is er een verschil te zien tussen actieve en minder actieve social media gebruikers. De docenten die (bijna) dagelijks gebruik maken van social media zijn vaker in de online community geïnteresseerd in vergelijking met de leraren die af en toe sociale media gebruiken of dat helemaal niet doen (respectievelijk 79% versus 65% en 59%).

4.4 Vragen en ideeën

Via een open vraag is ruimte gegeven voor vragen, ideeën of problemen die men momenteel aan OCW zou willen voorleggen. Hieronder geven wij een kort overzicht van de uiteenlopende antwoorden.

Vraag: heeft u op dit moment een vraag, idee of probleem die u aan het ministerie wil voorleggen?

- *“Wanneer kunnen scholen hun klassen verkleinen? Wat gaat OCW hieraan doen?”*
- *“Door het passend onderwijs worden van mij tools verwacht waarin ik niet vaardig ben, ondanks mijn achtergrond als jeugdhulpverlener.”*
- *“Overleg met de werkvloer”*
- *“Geef ondernemerschap meer de ruimte.”*
- *“Hoe motiveer je hoogopgeleide startende docenten om te blijven?”*
- *“Er is een gebrek aan burgerschapsvorming in PO en onderbouw VO.”*
- *“Geef scholen en docenten meer vrijheid op het gebied van curriculum.”*
- *“Er is een holistische benaderingswijze nodig om kinderen hun geheel te blijven zien.”*
- *“Zorg ervoor dat vernieuwingen tijd krijgen om te landen.”*

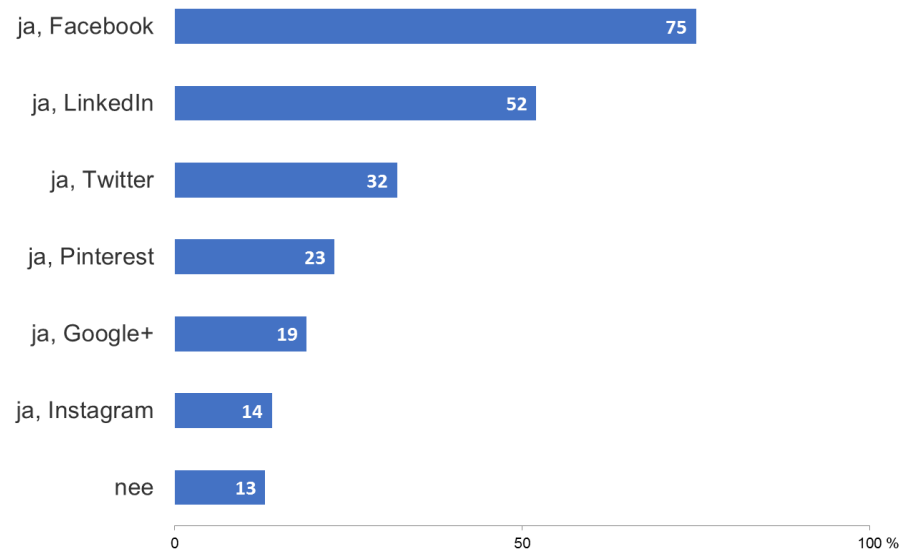
5 Social Media

In dit hoofdstuk gaan we in op het gebruik van social media door leraren. Eerst geven we een overzicht van welke media leraren zoal gebruiken. Vervolgens gaan we iets dieper in op het gebruik van Facebook in combinatie met werk. Tot slot bespreken we de houding van de leraren ten opzichte het communiceren met het ministerie van OCW via Facebook en Twitter.

5.1 Gebruik

Facebook is verreweg het populairst onder leraren in het onderwijs. Drie kwart van de leraren gebruikt Facebook (75%). Daarnaast is LinkedIn populair (52%) en in mindere mate Twitter (32%).

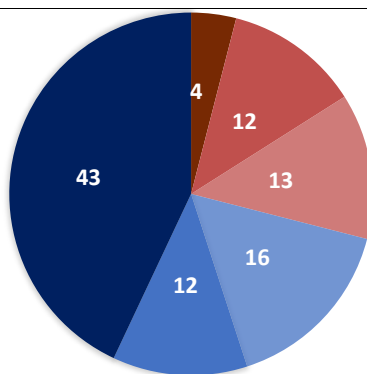
12 | *Gebruikt u Facebook, Twitter, LinkedIn of een andere profielsite? (n = 218, in %)*

- Anders dan andere onderwijsrichtingen, maken leraren in het primair en speciaal onderwijs meer gebruik van Pinterest (37%).
- Docenten die ouder dan 55 jaar zijn, maken minder vaak gebruik van social media (75% versus een totaal gemiddelde van 87%). Met name Facebook wordt door hen minder vaak gebruikt (55% tegenover een totaal gemiddelde van 75%).

Aan de leraren die hebben aangegeven gebruik te maken van een van de genoemde profielsites, hebben we gevraagd hoeveel dagen per week ze deze gebruiken. Ruim vier op de tien van hen geeft aan zeven dagen per week gebruik te maken van profielsites als Facebook, Twitter of LinkedIn (43%).

13 | Hoeveel dagen per week gebruikt u profielsites zoals Facebook, Twitter of LinkedIn? (Social media gebruikers; n = 193, in %)

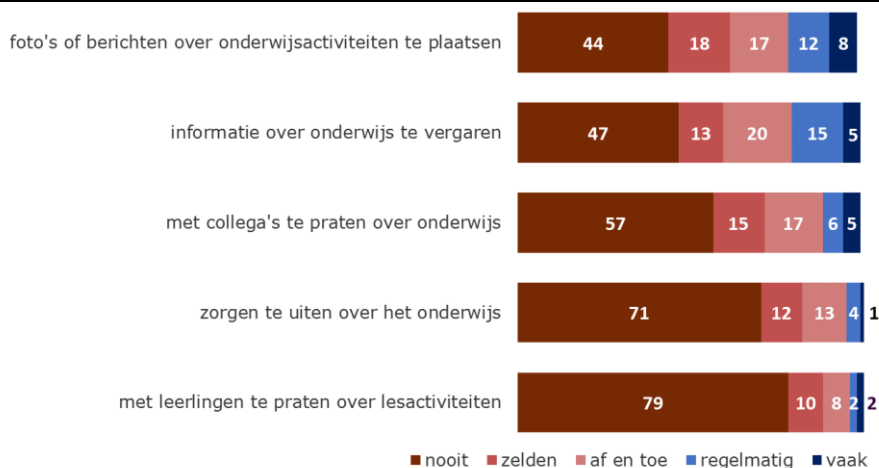
■ nooit ■ minder dan 1 dag per week ■ 1 tot 2 dagen per week
■ 3 tot 4 dagen per week ■ 5 tot 6 dagen per week ■ 7 dagen per week

- Docenten op de verschillende onderwijsniveaus zeggen ongeveer even vaak gebruik te maken van social media.
- Jonge docenten (tot 35 jaar) zijn vaker dagelijks actief op social media in vergelijking met docenten die ouder zijn dan 55 jaar (respectievelijk 62% versus 18%).

5.2 Gebruik van Facebook in het onderwijs

Twee op de tien leraren die gebruikmaken van profielsites, geven aan Facebook regelmatig of vaak te gebruiken om foto's of berichten over onderwijsactiviteiten te plaatsen (20%) en om informatie over het onderwijs te vergaren (20%). Zij gebruiken dit sociale medium zelden tot nooit om met leerlingen te praten over lesactiviteiten (89%) of hun zorgen te uiten over het onderwijs (83%).

14 | Hoe vaak gebruikt u Facebook om ... (Social media gebruikers; n = 185, in %)

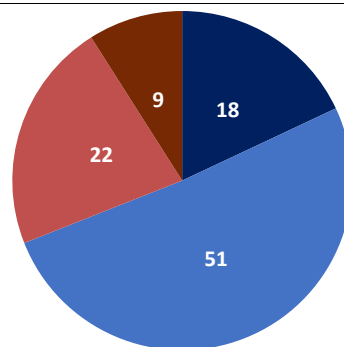
- Er is bij deze vraag geen verschil waarneembaar tussen docenten op de verschillende onderwijsniveaus.

- Jonge docenten (tot 35 jaar) zeggen Facebook vaker te gebruiken om: met collega's te praten over het onderwijs (54%), zorgen te uiten over het onderwijs (40%), foto's of berichten te plaatsen over onderwijsactiviteiten (67%) en informatie over het onderwijs te vergaren (63%).
- De docenten die (bijna) dagelijks gebruik maken van social media gebruiken Facebook vaker voor bovengenoemde onderwijsgerelateerde zaken in vergelijking met de leraren die af en toe social media gebruiken.

5.3 Interesse voor communicatie van OCW

Er bestaat een aanzienlijk animo voor communicatie van het ministerie van OCW via sociale media. Zeven op de tien leraren die gebruikmaken van social media geven aan (zeer) geïnteresseerd te zijn in berichtgeving, discussies en informatie van het ministerie van OCW via Facebook en/of Twitter (69%). Bijna een derde is niet zo geïnteresseerd in deze berichten (31%).

15 | Het ministerie van OCW maakt gebruik van Facebook en Twitter om over onderwijs te communiceren. In hoeverre bent u wel of niet geïnteresseerd in de berichtgeving, discussies en informatie van het ministerie van OCW via Facebook en/of Twitter? (n = 193, in %)

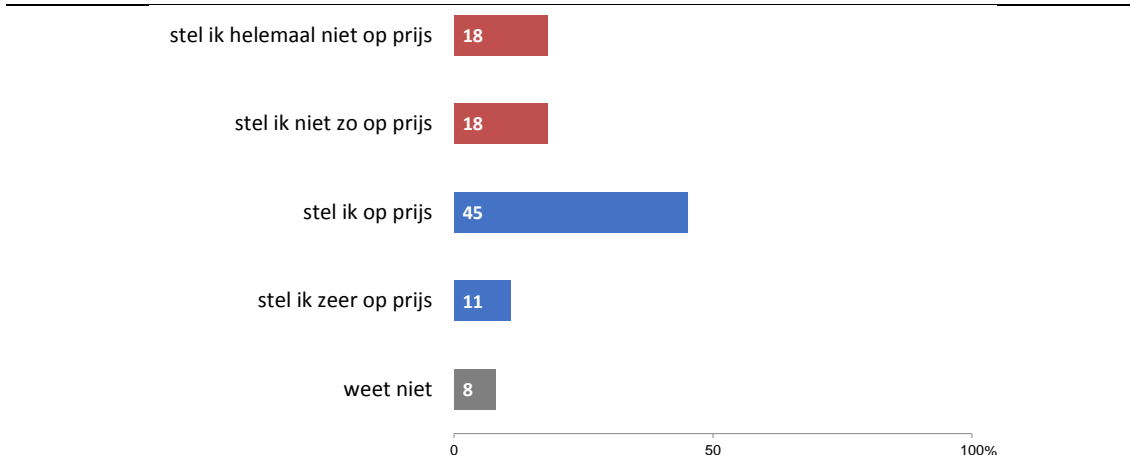

■ zeer geïnteresseerd ■ wel geïnteresseerd ■ niet zo geïnteresseerd ■ helemaal niet geïnteresseerd

- Er is bij deze vraag geen verschil waarneembaar tussen docenten op de verschillende onderwijsniveaus. Ook verschillen jonge en oudere docenten niet in hun antwoord op deze vraag.
- De docenten die (bijna) dagelijks gebruik maken van social media zijn vaker (zeer) geïnteresseerd in berichtgeving van het ministerie van OCW via Facebook en Twitter in vergelijking met de leraren die af en toe social media gebruiken (respectievelijk 82% versus 58%).

Ruim de helft van de leraren die gebruik maken van sociale media stelt het (zeer) op prijs als het ministerie van OCW hen bericht of met hen in gesprek gaat via Facebook of Twitter over beleid, de activiteiten en ontwikkelingen in het onderwijs (56%).

16 | In hoeverre zou u het wel of niet op prijs stellen als het ministerie van OCW u bericht, of met u in gesprek gaat, via Facebook of Twitter over beleid, de activiteiten en ontwikkelingen in het onderwijs? (n = 192, in %)

- Leraren in het middelbaar beroepsonderwijs lijken deze communicatie minder vaak (zeer) op prijs te stellen (48% versus het totale gemiddelde van 56%).
- De oudere docenten (ouder dan 55 jaar) die actief zijn op social media stellen het minder vaak op prijs als het ministerie van OCW met hen in gesprek gaat via Facebook of Twitter (39% versus een totaal gemiddelde van 56%).
- De docenten die (bijna) dagelijks gebruik maken van social media stellen het vaker op prijs als het ministerie van OCW hen bericht of met hen in gesprek gaat via Facebook of Twitter in vergelijking met de leraren die af en toe social media gebruiken (respectievelijk 68% versus 44%).

Bijlagen

Bijlage 1 Vragenlijst

VRAGENLIJST LERARENCONGRES

REGELS EN VERNIEUWINGEN

We beginnen met een aantal vragen over de regels en vernieuwingen in het onderwijs die afkomstig zijn van de Rijksoverheid. Dat kan gaan over hele recente regels en vernieuwingen, maar ook over regels of vernieuwingen van al wat langer geleden.

1. Als u denkt aan regels en vernieuwingen in het onderwijs, waar denkt u dan aan?

Noemt u maar het eerste dat u te binnen schiet, dat kan zowel positief als negatief zijn.

2. Hoe vindt u dat u in het algemeen op de hoogte bent van regels en vernieuwingen in het onderwijs?

- 1. Heel goed op de hoogte
- 2. Goed op de hoogte
- 3. Redelijk op de hoogte
- 4. Slecht op de hoogte
- 5. Heel slecht op de hoogte

3. Op welke manier krijgt u informatie over regels en vernieuwingen in het onderwijs?

(meer antwoorden mogelijk)

- 1. Via de schoolleiding
- 2. Via het ministerie van OCW
- 3. Via de gemeente
- 4. Via internet
- 5. Via collega's
- 6. Via sociale media
- 7. Via onderwijsinstanties
- 8. Op andere wijze, namelijk:

4. Sommige leraren gaan zelf actief op zoek naar informatie over regels en vernieuwingen in het onderwijs, terwijl andere leraren zich vooral laten informeren door bijvoorbeeld de schoolleiding of de overheid. Tot welke groep rekent u zich het meest?

- 1. Ik ga zelf actief op zoek naar informatie over regels en vernieuwingen in het onderwijs
- 2. Ik laat me informeren door anderen
- 3. Weet (echt) niet

5. Praat u wel eens met uw collega's over regels en vernieuwingen in het onderwijs?

- 1. Ja
- 2. Nee, (vrijwel) nooit → ga naar vraag 7

6. Kunt u hieronder kort aangeven waarover u het de laatste keer met uw collega's heeft gehad?

7. Hoe positief of negatief vindt u in het algemeen de regels en vernieuwingen die bedacht worden voor het onderwijs?

- 1. Heel positief
- 2. Tamelijk positief
- 3. Beetje positief
- 4. Niet positief, maar ook niet negatief
- 5. Beetje negatief
- 6. Tamelijk negatief
- 7. Heel negatief
- 8. Weet niet

COMMUNICATIE

Dan willen we nu een aantal vragen stellen over de communicatie en informatie van het ministerie van OCW in het algemeen.

8. Vindt u dat het ministerie van OCW u wel of niet actief op de hoogte moet houden van het beleid, de activiteiten en ontwikkelingen in het onderwijs?

1. Ja, wel actief op de hoogte houden
 2. Nee, niet actief
 3. Weet (echt) niet

9. Op welke wijze kan het ministerie van OCW leraren volgens u het beste actief informeren over zaken die in het onderwijs spelen?

Wilt u maximaal twee mogelijkheden noemen.

1. Via folders of brochures
 2. Via e-mail nieuwsbrieven (PO, VO, mbo)
 3. Via de leiding van uw school
 4. Via een internetsite (zoals www.delerarenagenda.nl)
 5. Via sociale media (zoals Facebook, Twitter of LinkedIn)
 6. Op andere wijze, namelijk:

10. Heeft u op dit moment een vraag, idee of probleem die u aan het ministerie van OCW wil voorleggen?

In de ruimte hieronder kunt u die noteren.

11. Heeft u het idee dat het ministerie van OCW wel of niet wat doet met de vragen, ideeën of problemen die leraren aan ze voorleggen?

1. Ja, zeker wel
 2. Ja, waarschijnlijk wel
 3. Nee, waarschijnlijk niet
 4. Nee, zeker niet

12. In hoeverre denkt u dat het ministerie van OCW goed of slecht naar leraren luistert?

1. Heel goed luistert
 2. Wel goed luistert
 3. Niet goed, maar ook niet slecht luistert
 4. Slecht luistert
 5. Heel slecht luistert
 6. Weet niet

13. Het ministerie van OCW is sterk geïnteresseerd in wat er onder leraren leeft. Op welke manier kan het ministerie het best stimuleren dat u uw wensen, informatiebehoefte of ideeën aan het ministerie kenbaar maakt?

(meer antwoorden mogelijk)

1. Via speciale formulieren die naar het ministerie opgestuurd kunnen worden
 2. Via een speciale rubriek op de website www.delerarenagenda.nl
 3. Via een online community
 4. Via een speciaal telefoonnummer
 5. Via de leiding van de school
 6. Via bijeenkomsten en congressen
 7. Via werkbezoeken op school
 8. Via sociale media als Facebook, Twitter of LinkedIn
 9. Op andere wijze, namelijk:
 10. Geen van deze

14. Stel dat het ministerie van OCW een community op internet zou starten. In deze community kunnen leraren met elkaar praten over verschillende thema's in het onderwijs. Ook is het mogelijk in de community met het ministerie van OCW te communiceren. Hoe geïnteresseerd zou u zijn om deel te nemen aan deze community?

Een online community is een interessegroep van mensen die communiceren en/of samenwerken met behulp van internet, in plaats van elkaar in levenden lijve te ontmoeten.

1. Zeer geïnteresseerd
 2. Wel geïnteresseerd
 3. Niet zo geïnteresseerd
 4. Helemaal niet geïnteresseerd

→ ga verder met de vragen op de achterzijde!

SOCIALE MEDIA

De laatste reeks van vragen gaat over sociale media.

15. Gebruikt u Facebook, Twitter, LinkedIn of een andere profielsite?

(meer antwoorden mogelijk)

1. Nee → *ga naar vraag 20*
2. Ja, Facebook
3. Ja, Twitter
4. Ja, LinkedIn
5. Ja, Instagram
6. Ja, Google+
7. Ja, Pinterest

16. Hoeveel dagen per week gebruikt u profielsites, zoals Facebook, Twitter, of LinkedIn?

1. Nooit
2. Minder dan 1 dag per week
3. 1 tot 2 dagen per week
4. 3 tot 4 dagen per week
5. 5 tot 6 dagen per week
6. 7 dagen per week

17. Het ministerie van OCW maakt gebruik van Facebook en Twitter om over onderwijs te communiceren. In hoeverre bent u wel of niet geïnteresseerd in de berichtgeving, discussies en informatie van het ministerie van OCW via Facebook en/of Twitter?

1. Zeer geïnteresseerd
2. Wel geïnteresseerd
3. Niet zo geïnteresseerd
4. Helemaal niet geïnteresseerd

18. We zijn benieuwd naar uw gebruik van Facebook in het kader van uw werk op school.

Hoe vaak gebruikt u Facebook om...	Vaak	Regelmatig	Af en toe	Zelden	Nooit
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
...met collega's te praten over het onderwijs	☐	☐	☐	☐	☐
...uw zorgen te uiten over het onderwijs	☐	☐	☐	☐	☐
...foto's of berichten over onderwijsactiviteiten te plaatsen	☐	☐	☐	☐	☐
...met leerlingen te praten over lesactiviteiten	☐	☐	☐	☐	☐
...informatie over het onderwijs te vergaren	☐	☐	☐	☐	☐

19. In hoeverre zou u het wel of niet op prijs stellen als het ministerie van OCW u bericht, of met u in gesprek gaat, via Facebook of Twitter over beleid, de activiteiten en ontwikkelingen in het onderwijs?

1. Stel ik zeer op prijs
2. Stel ik wel op prijs
3. Stel ik niet zo op prijs
4. Stel ik helemaal niet op prijs
5. Weet niet

ACHTERGROND

Tot slot willen we graag nog enkele achtergrondgegevens vastleggen. Deze zijn uitsluitend bedoeld voor de statistiek.

20. Bent u een vrouw of man?

1. Vrouw
2. Man

21. Wat is uw leeftijd?

		jaar
--	--	------

22. In welke richting van het onderwijs werkt u?

Als u in meerdere onderwijsrichtingen werkt, geef dan de richting op waar u de meeste uren werkt.

1. Primair onderwijs
2. Speciaal onderwijs
3. Voortgezet onderwijs
4. Middelbaar beroepsonderwijs

Hartelijk dank voor uw medewerking!

Wilt u de ingevulde vragenlijst inleveren bij een medewerker van Veldkamp of in een daarvoor bestemde enquête-bus. Mocht u dat vergeten, dan kunt u deze vragenlijst in een envelop (zonder postzegel) terugsturen naar.

Veldkamp
Antwoordnummer 10294
1000 PA Amsterdam

Bijlage 2 Uitvoering onderzoek

Op de dag van het lerarencongres op 7 oktober 2015 zijn vier enquêteurs(-trices) van VELD-KAMP/ TNS NIPO ingeschakeld voor het uitdelen, begeleiden en innemen van de schriftelijke vragenlijsten. De enquêteurs(-trices) zijn alert op eventuele problemen en zijn gewend om met verschillende mensen om te gaan. Gedurende het congres is de leraren gevraagd of ze de vragenlijst al hebben ingevuld en is vriendelijk gevraagd om deze in te vullen. De vragenlijst kon direct na invullen worden ingeleverd of op een later moment in daarvoor bestemde inleverbussen, die op twee verschillende locaties zijn neergezet. In de vragenlijst is tevens een antwoordnummer van Veldkamp opgenomen waarmee de vragenlijst per post kon worden verzonden.

Voorafgaand aan de gesprekken zijn de enquêteurs(-trices) uitvoerig geïnstrueerd. Enerzijds is dat verlopen via een schriftelijke instructie die ze voorafgaand aan de enquêtedag thuisgestuurd hebben gekregen en anderzijds is voorafgaand aan de start van het onderzoek op het congres aandacht besteed aan de uitvoering en hebben de enquêteurs(-trices) hun laatste instructies gekregen en was er gelegenheid tot het stellen van vragen.

Op het congres zijn de enquêteurs(-trices) begeleid door een projectleider van Veldkamp. De projectleider is verantwoordelijk voor een goede kwaliteit van de gesprekken en kon eventuele voorkomende problemen oplossen. Tijdens de uitvoering van het onderzoek zijn echter geen onregelmatigheden geconstateerd.